

משך

פנחס

חכמה

דעולות גדבות מרביס טעונין מנחות ונסכים במדברי חבל שלמים לזכור אינן מתנדבין רק יחידים ואוחפים איכ קרבן יחיד לא היה טעון נסכים במדברי לכן כתב המנחות ונסכים קודם שלמים וזה ברור ודוק:

הוספה לראש הפרשה

רעה עמך בשבטך. כו' פירושי שהשי"ת ייסר את ישראל כמו שאמר בשבט סיסרו ואל המיתו אל כו' יער בתוך כרמל ירשו זשן וגלעד כו' זשן זה אלישע וגלעד זה אליהו כו' (פסחים פרק א"ד). שאלישע ע"י ילאו דובים מן היער וזה לעקור בעלי מדות נשחמות שקללו וזביו את הנביאי ואלו זה הכרמל עקר נביאי הבעל בעלי דעות משובשות ולכן אמר כי ד' ירעה בהנהגה כזאת לעקור מישראל אנשים כאלה ע"י גדולי ונביאי האומה ולא ע"י גוים ואשור וכז"ב ודוק. וזה יתפרש הפסוק בירמיה' י"ג ורעה הכרמל והשבן וזהר אפרים והגלעד זה אלישע ואליהו. (ע"ן פרשה תשא):

משות

זך הדבר. דע דכ"מ במליאים ובמשכן ובמן נאמר זה הדברי משום דאינו טהור לדורות וכן הוכיחו מזה ב"ב דף ק"כ דלא תסוב נחלה אינו לדורות רק דפריך משחטי חוץ וזה לפירוש רמב"ן ממדרש דגם על חולין נאסרו במדברי משום דאז נאסר להם בשר תאווה ויהי דין כל בהמות כשלמים איכ איש דזה רק בדור הזה. אולם זה הדבר דפ' נדרים נראה כי במעשה זמרי הסבה הי' שלא נאסר יין עמומי במדברי ומשום יין בלא לנשותיהן ולדבר אחר ולא היו יכולים לעשות סיגים או דהנסכים במדבר הי' מיין עו"ג. כדאמר במדרש שיר השירים לכן אמר לראשי המטות כי יראו שיעשו סיגים ונדרים וזוירות לבלי לשחות יין כדי שלא יבוא מכשול מזה כמו שקרה לנשיא זמרי שקנה קנאת שבטו ובא למה שאירע והענין מושכל וכוון לכן נאמר זה הדברי בדבור זה הי' נאות לראשי המטות לעיין בזה:

לא יחל דברו ככל היולא מפיו יעשה. הגה בגמ' דף ל"ה מסיק דיש מעילה בקונמות אף בקונס פרטיי וכתב רבינו ניסים ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות או משתרי ההוא קונס לכתר דמעיל כמו הקדש שיואל לחולין ע"י מעילה. עכ"ל. ולדעתי כוון לזה הספרי זוטא ז"ל הלל היה אומר הרי מי שאמר קונס

את מקדשי כנ"י המקודשת לשמי רש"י וכוו שאמר היכל ד' המה לכן על מה שמטעים ישראל בדיעות ובמעשים רעים זה היו לגבייהו עומאת מקדש וקדשיו ולכן בימות הבית הי' רלון הש"י שלא יתערבו בגוים ולא ילכו העמים אליהם פן יחטיואו את ישראל כאשר היה אבל לעתיד אז אף כי בני נכר לא ינישו להנהגה הנסויות שע"ז נוסד הפסח על שפחה ועלרת על מתן תורה ויתנהגו בטבעיות אמנם יכירו כי לד' הארץ ומלוואה והוא שוכן שמים כסאו בירושלים לכן אם כי במועדים דפסח ועלרת אינם שיכים כללי אחר כלות ימי האסיף יבואו להודות לשמו יתברך על כל הטוב אשר עשה מעת זרוע זרע עד אסוף הקליר בירושלים ואז יהיה היפוך מאשר היה עתה כי רלון השי"ת יהי' שיעלו לחוג כו' כי לא יחטיואו את ישראל בקרבתם אליהם ולכן זאת ת"יה חטאת כל הגוים כו' אשר לא יבואו לחוג את חג הסוכות ודוק: **בסוף** אוי להם לאוהי"ע שאבדו כו' שבישראל איחא בתו"כ דיוהכ"פ מכפר בלא שעירים ושאר רגלים אינן מכפרים בלא שעירים וטעמו דיוהכ"פ עיקרו לכפרה לכן מכפר בלא שעירים וכיון דלעו"ג אינם בני שביחה ועיקר הרגל לדירה רק לכפרה אי"כ יכפרו בלא שעירים גם בזה"ז בלא בית אמנם מה שייכים לרגלים כיון דז"ע לא הוזרו על הרגל רק בשביל ישראל שהם בני שביחה מכפר להם ואב דמכפר לישראל מכפר גם לבני נח וכז"ב אמרו בפ"ק דהוריות דמיגו דמכפר אחיים מכפר נמי אחמים אבל בזמן הזה דלא מכפר לישראל לא מכפר לבני נח. אך תוספות סוף מגילה הביאו מדרש דבזמן שקוראין בסדר הקרבנות מכפר עליהן אכן כיון שמריעין ומלירין לישראל ואין מניחין לישראל לעסוק בתורה איך יתכפר להן במה דישראל קוראין בתורה כיון שאין מניחין להם לעסוק בתורה ודוק: **ארה** תעשו לד' כו' ולשלמים. נראה דלפי מה דמסיק בסוף פ"ק דקדושין לא היו נסכים קרבין רק לאחר ירושה וישיבה ופרש"י דזה רק בקרבן יחיד אבל לקרבן לבור היו קרבים גם במדברי ונראה דגם לנדבת לבור כמו קין המזבח היו נסכים קרבים במדברי כמו שהיו קרבים לחובתם ורק ליחיד לא קרב עד אחר ירושה וישיבה והנה מפורש בתו"כ ריש ויקרא לזכור אינן מתנדבין שלמים רק עולות לחודייהו יעו"ש אי"כ איש דכאן לזה משה מה שנהגו תיקף גם קודם ירושה וישיבה ומשום הכי לא כתב כאן קרבנות דשתי הלחם אינן קרבין קודם ירושה וישיבה ועיין מנחות פ"ד במשנה לכן אמר

קונס לבית זה שאני נכנס כבר זה שאני עומע יכול יתן הנייחו של בית ויכנס דמי כבר ויאכלנו ת"ל ככל היולא מפיו יעשה והנה להורות דקונס פרטיי אין לו פדיון לא מסתבר דנכשי קרא ונראה יותר דקמ"ל דאם כבר עבר על נדרו וכבר חלל דבריו דלריך ליתן הנייחו להקדש כמו כל מעילה ואפי"ה אסור לכנוס לבית ולאכול הככר. ומדוקדק לשון הכתוב לא יחל דבריו ואם חלל דבריו בכ"ז ככל היולא מפיו יעשה ולא נפקע ע"י המעילה האיסור שאסר על נפשו [פירוש דאמר קונס עלי שלא אסר בקונס על הכל] והוי כמו שלח תשלמי עזב העזב דפירושו אם כבר לקח וכבר לקטי כן הכא פירושו אם כבר חלל ככל היולא מפיו יעשה. ודוק.

ואשה כי תדור נדר וכו'. בספרי ואשה מקיש אשה לאיש מה איש עובר בצל יחל וצל תאחר אף אשה עוברת בצל יחל וצל תאחר. הנה רמזין בספר המלות מ"ע ל"ד כתב שנדרי רשות אינו עובר בצל תאחר. עייש. ופירש הספרי לענין נדרי גבוה שעובר גם בצל יחל. וכן אשה ג"כ אעפ"י שאינה עולה לרגל חייבת בצל תאחר. וראיתי למחבר אחד שתמה דאיך יפגנו אמוראי ברי"ה דף ו' בזה אם אשה עוברת בצל תאחר מה שמפורש בספרי. ובאמת פשוטי דהרמב"ן כתב בן אליבא דאמת אבל הגמ' לא מלי למשפטי דאימא דמרכי לה לענין לזקה דעובר בצל תאחר לאלתר היכי דקיימו עניים ע"ז מרבה לה לענין כל תאחר. וכן מלי קאי על נזירות ונזירות עובר בצל תאחר נזירות דטהרה לאלתר. וכפי שיטת רבינו נסים צנזרים דף ד'. והא דכשי לרבות אשה לבל תאחר אע"ג דאיתקשו לכל מלות ל"ת שבתורה [רק היכי דכתוב בהדיא איש כמו גבי כל יחל בעי רבוי כמוש"כ תוס' צ"ק ע"ו] נראה דסד"א משום דאכתי לא שמע אב או בעלי והוא דתמתין עד שיבוא וישמע אב או בעל ויפרי וא"כ כאן דיוכל להיות ע"י המחנה הפרה בע"כ א"כ אינה עוברת בצל תאחר. לכן קמ"ל דעוברת על צ"ת ואף אם מעקר עקר ג"כ עוברת ל"ז שלא שמעי וכש"כ דקיי"ל מיגז גי"ז צנזרי אבל גבי מידי דכל תאחר מלי צנזלים הוא דכיון דאשה לא מחייבא בראיה גם צ"ת אינה ופשיט דאיכא. והרמב"ן כתב לפי המסקנא בפשט הספרי דגם על דבר התלוי צנזלים עוברת צ"ת. ודוק.

ושמע אביה את נדרה כו' והחריש לה אביה וכו'. לא נזכר ציוס שמעי היינו כי באב אף אם לא יחריש מיום אל יום רק רגע אחת כמו

שנדרה סוף ימי הנעורים ובתוך כך צגרה הרי אינו יכול להפרי. ולכך לא נזכר גבי ארוסה והחריש לה מיום אל יום כי בארוס פעמים שאם החריש שעה אחת הרי אינו יכול להפרי. כגון שנכסה בינתיים או אף שבגרה טרם שהפר הארוס נראה דצוה אין מיפר בקודמין. דטעם דארוס מיפר בקודמין משום שותפות דאב. ומ"ל כנסה בינתיים מ"ל צגרה בינתיים. ועיין בפירוש המשנה לרמב"ם סוף נדרים במשנה דתשע נזירות ותראה כי כן הוא. וא"כ לפעמים לריך להפר תיכף כשישמעי לכן לא אמר מיום אל יום. ודוק.

ספרי פסקא קניג. וקמו כל נדריה כו' שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר כו'. תמוה הא קרא כתיבא ודריש לה לקמן פסקא קני"ז ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו אחרי קיום הגדר כו' ונשא עונה. ול"ע:

ואם היו תהיה לאיש כו' וקמו נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה יקום. ובנדרת צ"ת אביה. וכן בנדרת צ"ת אישה כתוב וקמו [כל נדריה וכל] איסר. אך לפירוש האמיתי שנמסר לנו ממקבלי הפשט האמיתי המה רז"ל. כי בארוסה הכתוב מדבר שאביה ובעלה מפירין נדריה. ואם הפר לה אביה וארוסה החריש או קיים. אז או מקלי"ש קליש או מיגז גי"ז וכדפליגי בזה צ"ש וצ"ה בריש נערה המאורסה דף ס"ח. עייש. וא"כ אין כל הגדר קיים. וכדאמר הגמ' דאי נדרה מתירין זתים כו' ולכך לא כתב כל נדריה דהאב שהפר כבר מיגז או קליש. וז"ל. ודוק.

ספרי. ונדריה עליה נדרים שבאו עמה מצ"ת אביה לבית בעלה נדריה שנדרה ברשותו מנין אמרת קו"ח הוא אם נדר שנדרה שלא ברשותו היה מפר קו"ח לגדר שנדרה ברשותו. כן גרסת הגר"א. ופירושו פשוט. דאע"ג דבעל אינו מפר בקודמין אבל ארוס מפר בקודמין. כדאמר הגמ' דף ס"ז ע"ב. וזה מדויק לשון ונדריה עליה היינו שהמה עליה מכבר בעוד שלא נתארסה. עייש. וזה שאמר נדרים שבאו עמה מצ"ת אביה [היינו בעוד שלא נתארסה] לבית בעלה [בעודה ארוסה]. וע"ז אמר נדרים שנדרה ברשותו כשהיא ארוסה כו' ע"ז עבד קו"ח. ופשוט:

שם פסקא קניג. אמרו לו לא אמרה תורה אלא והפר את נדרה אשר עליה נדרים שעליה מפר ולא נדרים שאין עליה ד"א אשה יקומו ואישה יפירו את שבא לכלל הקס בא לכלל הפר לא בא לכלל הקס לא בא לכלל הפר. הנה נראה דהמה באים

באים לאפוקי בין דלא נימא דלא חלין כללי כסברת ר"א וע"ז קאמרו דנדריה עליה היינו שימולו המה מפרי, ואי דלא נימא דחלין ובטלין כדס"ד דגמ' אליבא דר' אליעזר בנדרים דף ע"ה קא אמרו היקשאי דכיון דאינו מקום הי"ג דאינו מפיר, ופשוט, והגדלה דמגדרה אשר עליה ילפינן דאין הבטל מפר כ"ז שלא חל הגדרה היינו שאמרה נטולה אני מן היהודים אם אשמך, דפליגי בה ר' נתן ורבנן דף פ"ט, ואפילו רבנן מודו במידי דאפשר לאיזדהורי מייניה יעו"ש בר"ן באורכי, וזה ילפינן מן אשר עליה היינו שהיו עליה שיגיע חלות הגדר קודם הפרה. יעו"ש ודוק;

וְנָדָר אלמנה וגרושה יקום עליה. הנה בכל הפרשה כתב יקום יקומו, ולא כתוב עליה לבד כאן, והגדלה בדבזמים דף מ"ג ע"ב אמר על קרא דוהפנש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו וכרתה כו', דאימור הך עליו קאי על בשר מדכתב לשון זכר, ואמר דעליו כתיב [ומשמע כמאן דטעין אכתפיה ויכול לפרוק אותה היינו ובשר לעולם טמא] מי טטומאה פורחת ממנו כו', והנה יש דיעות בפוסקים דנדרה האשה שיש לה אז או בעל אינו יכול חכם להפיר, והא דאמר רבינא הו"ל נדרה לדביחהו לא היה מדרי ע"י רק נדר שאין הבעל יכול להפיר, ולפ"ז אי"ש, דשם כתוב יקום שלעולם הן קיימין, אבל אלמנה וגרושה אם מתחרטת יכול החכם להחיר, רק כ"ז שאינה מתחרטת קיים, וזה יקום עליה, שכ"ז שהיא טוענת אותו ואינה פורקת אותו, ודוק;

וְנָדָר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. פירוש, דאלמנה וגרושה שאסרה הנאת תשמיש מכל היהודים עליה יקום עליה זה הנדר, שלא חובל להנשא לאדם, ובעל אם יש לה מפיר משום דברים שבינו לביניה, וכן האב ג"כ מפיר אם נדרה ברשותו נטולה אני מן היהודים, דהוי ג"כ דברים שבינו לביניה, וכמו דמפרש בירושלמי כתובות פרק גערה האב זכאי כו' בביאה תיפתר כשיאמר לו לכשתקנה לי בתך בביאה יהא לך כסף זה, וכן אם נדרה שלא תכחול או תתקשט הוי אלל האב דברים שבינו לביניה, שלא ירלה אדם באשה מטולת ולא יתן לאביה ממון עבור זה, וכמו דאשכחן שבת פ' דיהבו לרב ביבי ד' מאה זוזי עבור ברתו, דטפל לה אבר אבר, ורבינו בתשובה לחכמי לוגיל כתב, דעל כחול ופרכוס מאי איכפת לאב, ולדעתו הוי דברים שבינו לביניה, ופשוט, ונראה, דאם נודרת

מיבמה אחר מיתת בעלה אמרו ביבמות סוף בית שמאי, דאז מבקשין מהיבם שיחלוץ, ולזה אשמועינן, דאם נדרה כשהיא אלמנה מבקשין מהיבם שיחלוץ, ואף אם היא גרושה מצעלה ונדרה הניית היבם על נפשה, והחזירה בעלה ומת הבעל, ונפלה לפניו ליבום, דאז כופין אותו (וכמו ביש לה בנים ונדרה יעו"ש). וזה שאמר רבין כך ובין כך כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה, לזה דייק עליה מה דלא כתוב בשום מקום, להורות דבמקום דכתוב יבמה יבוא עליה ג"כ יקום אשר אסרה על נפשה, וחוללת ואסורה להתיבם, וכמו דדרשו בריש יבמות על קרא דואשה אל אחותה לא תקח ללרור עליה, ואמר להלן יבמה יבא עליה כו' אף כאן במקום מזה, ואמר רחמנא לא תקח, ואשמועינן דיבם אינו מפיר, ולא דמי מזה דיבום ללי"ת דנדר, וזה נכון מאד בס"ד, ועל כו"ב אמרו בירושלמי ריש אלו דברים, דאדם דן גז"ש מעלמו לקיים תלמודו;

אִם בית אישה נדרה כו' בשבועה. הא דזכיר שבועה גבי נשואה לא גבי נערה בבית אביה, לא גבי מאורסה, יתכן עפ"י מה דאמרו פ"ג נדרים אין גזקקין לאלדי ישראל אלא משום שלום בין איש לאשתו, כן למדה לנו החזרה, שלא יפר אב וארום ובעל שבועה, רק משום שלום בין איש לאשתו בעל מפר לאשתו שבועה, ודוק;

אִם הפר יפר כו' אחרי שמעו. פירש בספרי אחר שקיים, ופירוש, דאם קיים בלבבו הוי מוקסי, לכך מתיחס אל השמיטה לבד, ופי' דסבירא לי ופשט המקרא הוי כאלו כתוב הפר יפר אחרי יום שמעו, ומפני שאינה יודעת מתי שמע, לכן ישא עונה, וכתוב אחרי שמעו למאן דאמר במ"ר אחרי סמוך, דאם הוי זמן הפרה רק יום וליילה לא מע"ל משכחת דשמע קודם שקיעת החמה ואינו מפר רק עד הערב, אי"כ כי מפיר סמוך לשמיטה בערב ג"כ אינו מופר, וגשא עונה, ולמ"ד הפרת נדרים מעלי"ע, יפרש אחרי מופלגי, דפליגי תנאי במ"ר פ' מ"ה, יעו"ש, וכתוב וגשא עונה רק בבעלי, לא באב ובארוסה, משום דאם אינה יודעת והוא מפר וגורם לה תקלה נטל עונה, וכאילו הוא חטא, זה רק כשהגיעה לעשרים שנה, דבת עונשין צדיני שמים הויא, אבל ברשות האב והארום אינה רק בימי נערוטה, שאז אינה בת עונשין, ציד"ש, לא כתוב וגשא עונה, ודוק;

אֲחֵרֵי שמעו, פשטו, דשמע והחריש לה מיום אל יום, ולהנך דסברו דמעת לפתי, אי"כ אחרי מופלג מהשמיטה מעלי"ע, ולמשתתיו דרק אותו יום מפיר

מפירי אי"כ כששמע קודם בוא השמש ובא השמש חו אינו מפיר וכו' אחרי סמוך, ובוה פליגי במ"ד פ' מ"ב, יעו"ש ודוק: **בין** אב לבתו בנעוריה בית אביה. כבר דרשו רז"ל שעל ארוסה קא"י והוא קא"י גם על בן איש לאשתו. ויתכן לפרש, משום דאם מכר האב את בתו לאיש לאמה, הלא יכול ליעדה לו ולבנו, אי"כ למ"ד מעות הראשונים לקדושין נתנו אישתכח דחל הקדושין מיום המכר למפריע, דנעשה כאומר התקדשי לי מעשיו לאחר ל' יום, ויעוין בירושלמי דחוקר על מעשי ידיה, דאשתכח למפריע דארוסה היא ואינו יכול למוכרה לשפחות לאחר אישות, והואי מעשי ידיה לאב מעיקרא, ומשני דנעשה כמקדשה ע"מ שמעשי ידיה שלו, אבל הגדרים ודאי אישתכח דארוסה היא למפריע, ונמלא דאמה העבירה אין האב יכול להפר שמה יקדשה וייעדנה האדון, ונמלא ארוסה למפריע מיום המכר, ואינו מפר רק בשותפות הארוס, ולכן אמר רק בנעוריה בית אביה, שאם היא בבית אביה יכול להפרי, אבל אם היא בבית האדון אינו יכול להפרי, דשמה ייעדה, ודוק.

ורפ"ז מלינין לפרש וד' יסלח לה כי הניח אביה אותה בנעוריה לה אביה, ואכלה ואחרי זה זמן רב יעדה האדון, אי"כ אישתכח דארוסה היא מעיקרא להאדון, ואי"כ בלא הפרתו היתה אסורה לאכול, וד' יסלח לה, והוי נחזון לאכול בשר טלה ואכל בשר חזיר, ולריכה כפרה, ולכן בסוף קדושין לנחזון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה מיייתי קרא דאשה הפרס וד' יסלח לה, דכלהו מידרשי כן בספרי, ומשום דנבי אב מלינין למידרש כמוש"פ, והספרי דלא מוקי כן, משום אי דסבר דמעות הראשונים לאו לקדושין נתנו או דסובר דמופלא הסמוך לאיש לאו דבר תורה וקטנה היא ואינה לריכה כפרה, ועיין בגדה דחד מ"ד סבר דהוא בעלמו לוקה משום כל יחלי, ולדידיה יתכן כדפרישית, ודוק בכ"ז:

קדושין פ"א, רע"ק כי הוה מטי להאי קרא כבי אמר ומה שנתכון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה כו', זה אירע לו כד הוה מחלוץ בנעורי עבירה ומטא לפלגא דדקלא כו', כיו"ב כו' היה בזכה ומה מי שנתכון לאכול שומן ועלה בידו חלב [נקט כאן חלב, דאין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת] כו', גם זה אירע לו בעובדא דמסכת כלה שקבר מת מלוא שלא במקומו יעו"ש, דאמר ומה אני שנתכוונתי לזכות כו', ודוק: **צריך** ביאור בנשבעו איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה ואח"כ וינתנו מה נעשה כו'.

הלא הי' לריך להם להחיר השבועה להלכה דקיי"ל דגדר ברבים אית לי' התרה, ואף שאמרו ואנחנו נשבענו כד', גם הנשבע בשם יש לו התרה, ואי משום דגדר ע"ד רבים, הלא הנודר ע"ד רבים לדבר מלוא יש לו התרה, ואין לך דבר מלוא גדול מזה, ואולי משום דאמרו איש ממנו הוי כתלו נדרם זה בזה (יעוין סוף סימן רל"ז בהגה רמ"א ס"ט), ואי"כ אם יתירו להם הזקנים הוי כאלו הוחר גם נדר עלמם, וגם המזירין יהיו מותרין ליתן בטוחם לבנימין לאשה הוי כמחיר נדרי עלמם (יעוין משל"מ הל' נזירות פ"ב ה"ד), דעל יד ההתרה יוחר גם נדרו, ואי דאנשי בנימין הוי יכולים להחיר, ז"ל דכולם מוגעים בדבר (יעוין סימן רכ"ח בש"ך ס"ק י"ד וב"ט) מהירושלמי (ס"ט), לכן לא הוי יכולים להחיר, ודוק.

נקום נקמת כו' המדינים אחר תאסף אל עמך, יתכן, דאם היה מלחמת מדין אחר מות משה, היו אומרים שכל ימי משה לא היה נלחם במדין, לפי שמהם החניף להם, לפי שהיה חתן יתרו וישב במדין שנים רבות, לכן מוכרח היה לנקום קודם מיתתו, ועיין מדרש, ופשוט:

רתת נקמת ד' במדין, היינו חילול שמו בגוים, והשי"ת אמר נקמת צרי' כי הוא חש על דמן של ישראל, כן הקב"ה מבקש להיות לדיקים רע להם בעוה"ז, כדי שיהא שכרם שלם לעתיד בעוה"ב, שיפה שעה אחת בעוה"ב מכל חיי עוה"ז, ויקבלו על העבירות, העונש בעוה"ז, אבל הלדיקים חסין על חילול השי"ת, נוח להם שיתסרו בעוה"ב, פולס הרחמי"י, ולא יתסרו בעוה"ז, שיש בו חלול כבוד השי"ת, וזה כוונת הגמ' בעו"ג דף ד' ואני יסרתי חזקתי וזרעותם אני אמרתי איסרם ביסורים בעוה"ז כדי שיחזוקו וזרעותם לעוה"ב, ואלי יחשבו רע, פירושי, שהם יחשבו שרע לכבוד שמו יתברך, שאם הלדיקים מתסרים בעוה"ז יש כאן חילול השי"ת, ודוק:

ויצבאו על מדין כאשר ליה ד' את משה, הרמב"ן בספר המלות מנה"מ"ע הך דדריש בספרי כאשר ליה ד' את משה שלא יקיפו אותה מד' רוחותיה, ועשם פלוגתתן, דהרמב"ן סובר דכמו דהיה מלוא לבקש לשלוט, כן הוא מלוא לחוס על נפשם ולהניח להם איזה לך להגיל נפשם ולהניח לך אחד פנוי להיות להם מקום לצרות, אבל הרמב"ם סובר, דהוא יאופן מאופני המלחמה, היינו למוד בתקות המלחמה, שאם יקיפו אותם מכל לך, ומהמיאשם בחייהם כי יפלו ביד לך יעמדו על נפשם בכל שארית כחם ויוכלו לעשות חיל, כאשר ידוע בקורות העמים, שכמה פעמים

משך

מסות

הכמה

כמו שהרע אינו מקפיד מהרה על תזירו ואינו מסיר תזרתו ממנו, ולכן למדו לבעל פשו, כי לא יזנה ד' ולא יביט בם און, והוא שאמר הכתוב בדבר בלעם, שדבר לא הביט און ביעקב, וזה שאמר במדרש ריש פ' דברים מוכיח לאדם אחרי מן ימלא ממחליק לשון כו' ממחליק לשון זה בלעם שהחליק לשון לישראל וגבה לבם ונפלו בשיטים, יעו"ש ודוק:

כ הרג נפש וכל נגע בחלל תחטאו, בפרשה חקת וכל אשר כו' בחלל חרבי דריש הגמ' בזיר גיד זה חבר החלל מן החי על חבר מן החי שמטמא בזה, כן נראה לפרש קך קרא דנגע בחלל ג"כ על חבר החלל מן החי, ולכן אמר הרג נפש, שהוא ע"י חיבורין וכל נגע בחלל הוא חבר מן החי [ואפשר שע"י חיבורין אינו טמא באבר מן החי, ולי"ע].

א אנשי הצבא הבאים למלחמה, היה להיות מהמלחמה, כמו לעיל פסוק י"ג, ולפי מה שאמרו בספרי משה נתן לו רשות לאלעזר שכשיפטר משה כו' לא יהיו אומרים לו בחיי משה רבך לא היית מדבר עכשיו אתה מדברי, לכן כתוב הבאים למלחמה, שאנשי הצבא יהיו תמיד אחרי בוא להארץ למלחמה הם הבאים למלחמה, וישמענו אליו אחרי מות משה:

זאת כו' לזה ד' את משה, לא כתוב כאן לאחרי, כי נחשלתה ממנו ההלכה, וממך כעשו שכן לאחרי, ולמ"ד דלוהו לאלעזר כדי לחלוק לו כבוד נראה, דסבר דטעם כעיקר לאו דאורייתא והירוש הוא ולא לדורות, ואולי חף לכו"ע, דבאמת לא אסרה תורה רק קדרה בת יומא, וכאן חנו שבעת ימים ואיך הוא בת יומא, רק המן היה מחליא לשבט, ואז היה אסור חף קדרה שאינה בת יומא, לכן לא שייך זה לדורות, ולכך לא כתב לאחרי, ודוק:

זאת חקת התורה כו' חף את הזהב ואת הכסף, למ"ד גיעולי מדין חדוש א"ש לשון חף, אבל לדין דטע"כ, ולא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא מאי חדוש, נראה דכמו דבשר בחלב שחדוש הוא, דכל חד היתרא ובחטירות אסורי, כן הדין הבאי כמו ששם גלמה רחמנא דחטירות טעם כעיקר, מדאסרה רחמנא החלב ע"י טעם הבשר, כן הבא טעם כעיקר בגיעולי בליים, ולריכיים הכשר וליבון, וזה שאמר שזאת דין חקת התורה של בשר בחלב יש לו שהוא חף בלי טעם, ועיין יומא ס"ז ע"ב, ודוק: **וכבשתם** בגדיכם ביום השביעי, משום דעד יום השביעי הם מטמאין בגדים ואם ילבוש

פעמים בא מגדול היאוש הגלוח הגדול, לא כן אם יהיה להם אופן להגיל את נפשם אז לא ישליכו נפשם מרחוק ויברחו, וא"כ אין זה שייך למטה, ולענ"ד נראה כהרמזים, דבזה א"ש בספרי וימסרו מחלפי ישראל מגיד הכתוב שהיו בני אדם לדיקים וכשרים ומסרו נפשם על הדבר ר' נתן אומר אחרים מסרום א"ש פלוני כשר יאל כו', ואח"כ איתא וילבאו על מדין הקיפוח מדי' רוחותיה [פירוש דלטעמיה איל דמסרו נפשם על הדבר והלכו בחסירות נפש, לכן לא חששו לשום תחבולת מלחמה נמוסיות] ר' נתן אמר נתן להם רוח רביעית כדי שיברחו, פירוש דלטעמיה איל, דהם לא רלו להלך רק בעל כרחן נמסרו מאחרים, וא"כ לא רלו למסור נפשם ולהקיפם מדי' רוחותיה, וראיתי בספר המלות להרמב"ן שהגירסא היה לפניו מן להם רוח רביעית, לכן דריש זה למטה, אבל גרסתינו נתן מחור יותר, יעו"ש, וראה במלכים ב' ט"ז אז יכה מנחם את תפסח ואת כל אשר בה וכו', כי לא פתח וידך את כל וכו', והבן ודוק ככ"ז:

ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות וכו', הא דלא קלף על פנחס, נראה דסרחון הדור חלוי בגדולים שיש כח בידם למחות, והנה היה משה סבור שהם סוברים שכיון שאינו מלחמה שבע עממין לכך הותר יפת תוארי ומש"ה בזו להם הנשים, ולפיכך פנחס לא היה יכול למחות, מפני שהיו אומרים לו מפני שאתה כהן ואסור לך יפ"ת, דהו"א גיורת, וכפן אסור בה, וכמו דאמר ריב"ז דקדושין כ"א בפלוגתא דרב ושמואל, לכן אתה אומר להורגם, אבל פקודי החיל, שגם הם מותרים ביפ"ת והיה בידם למחות, לכן קלף עליהם, ולכך קרבו אל משה פקודי וכו', ולא נפקד ממנו א"ש לעבירה כמאמרם בפרק הבא ע"י היינו שלא באו ביאה ראשונה במלחמה, דמותר ביפ"ת, ובאו להוליא מלבו של משה שחשדן בזה, ולכך הקריבו טבעת וכומי, שמפני שלא חטאו חביב זה לפני המקום, הא אינו חטאו הרי אין קטיגור נעשה סניגור, ודוק, ויעיין תוס' שבת ס"ד בזה:

הן הנה היו לפני ישראל בדבר בלעם למסור מעל בדי' כו', יתכן, כי דרכי התורה לבלי סור מדרך התורה חף כמלא שטלי, וכל האומר הקב"ה ותרן יותרו מעוהי, משא"כ בלעם אמר לישראל כי כו' לא הביט און ביעקב חף א"ש חגיגים אין משיס לב להם ואינו מענישט, והראיה אל מוליאם ממלריה, שהיו אז הללו עובדי ע"ז והללו וכו', ותרועת מלך בו

אותם יטמאו אותם שנית. לכן יכבשו בגדים כשיטהרו ביום השביעי. זהו פשוטו. רק דלפי הפשט אמר ואחס חנו מחוץ למחנה זה מחנה ישראל. שלא יטמאו העם. כמ"ס הרמב"ן לכן מוכרח ע"כ דהבגדים נעשים אב הטומאה לטמא אדם. מדאמר ואחר תבואו אל המחנה. שלא יטמאו את העם בבגדיהם. ודו"ק: **והצית** את המלקוח כו'. הנה עיקר החק היה מימות אברהם אבינו. כמושי"א במדרש על פסוק וענר אשכל וממרא הס יקחו חלקם ובמדרש שם שמתחלקין היואל למלחמה והיושב על הכלים יחדיו. רק שכאן היו מועטין חלק למטה ולזה השי"ת לחיות השללי ושכט לוי היו מהם ג"כ חלק במלחמה כמו שאמר בספרי. לכן היו שכט לוי ג"כ מהנוטלים חלק בהשללי. וכדברי רמב"ם בסוף פ"ג מהלכות אבלי שלא היו מדין מארץ שכרת לאברהם ברית. ולכן נוטלים בבזיה. רק החלק היה שייך לאותן שיטבו על הכלים. ופדן בן חמשים שנה מנן חמשה ועשרים היו שומרים משמרת משכן ד' ולא ישבו לשמור הכלים. לכן נתן להם תרומה אחד מחמשים. ודו"ק: **אחד** אחוז מן החמשים וכו'. יפלא שלא היה יותר במספר. הנה ממספר המאחס מכון אלפים. ולא מאות ועשריות. ונראה דבאמת יכול להיות שהיה יותר. וכמו אלון היה שש מאות חלק וכו' חמשה אלפים ואיזה מאות. רק שלפי מספר התרומה לא היה מגיע שיפלה אחד מחמש מאות לא חשבם. ולכן אמר אחד נפש. ולא חני שלא יהיה שותפות. וכמו שדרשו לענין לחמי תודה אחד שלא יטול פרוסה. ולכן אמר להלן בתרומת הלויים את האחו וכו'. היינו חף שהיה מגיע לתרומת לויים שהוא אחד מחמשים איזה יותר. רק כיון שלא היה מגיע לתרומה אלפזו שיהא אחד מחמש מאות. ולא היה אחוז בתרומתו. לכן לא היו נוטלים גם לויים. ודו"ק: **מכר** הבהמה ונתת אותה אותם ללויים כו'. פירוש שללויים נתן מכל הבהמה. וכמו דאמר להלן ויקח משה כו' מן האדם ומן הבהמה ויתן אותם ללויים אבל לאלפזו לא נתן רק מן המינים שיש מהן מתנה לכהן. כמו מאדם חמש סלעים. ומבקר ואלון פטר רחם. ומחמור פטר חמור. אבל לא משארי מיני בהמה כמו גמלים וכיוצא שהיו במדין. ודו"ק: **והבקר** ששה ושלישים כו' ומכסהו לדי שנים ושבעים. לריך טעם למה כתיב והבקר. ולא כתיב ובקר כדלקמן. יש"ש. והנראה עפ"י מה דאמרו במשנה דשקלים פ"ד במקדיש נכסיו להקדש והיו בהן בהמות ראוין לגבי מזבח. שר' יהושע אומר זכרים עלמן

יקרבו עולות כו' ושאר נכסים יפלו לבדק הבית. וכאן שגוה השם ליתן מכס לד' מן האדם ומן הבקר ומן החמורים ומן הלאף. שר' פפ"ם אומר שראוין כדברי ר' יהושע שיקרבו ללרכי עולות. ולא היו הכל לבדק הבית. וזה שאמר והבקר. כי לאו וכן בקר פרט בפירוש לגבי המכס לתרומת ד' ולכן לא היו לבדק הבית. רק הבקר קרב לד' לעולה. וכן נקבות ימכרו ללרכי שלמים. ודמיהן יפלו לעולה. וחמורים ונפש אדם יפלו דמיהן לבדק הבית. ולכן כתב והבקר שפרטו כאילו מקדיש בהמה לבד. וכדאמר בתמורה דף ל"א. דבשלא הקדיש אלא בהמה לא שביק איש קדשי מזבח ומקדיש לבדק הבית. ולכ"ע זכרים יקרבו עולות ונקבות דמיהן יהיו לעולה. והבקר עלמו קרב לעולה. ודוק בזה:

עבדך

נשאו כו' ולא נפקד ממנו איש [לעבירה]. כי נתנו את הגלחמים תחת ידיהם שישיגו עליהם. וזה עבדך נשאו וכו' אשר בידנוי שנתנו בידנו ולא נפקד ממנו איש. שלא נפקד מקומו ולא ילא מרשותינו איש אשר לא ידענו הליכותיו במלחמה. והוא כי אחד מהם לא הלך לעבירה בעת הנלחון במלחמה אשר מתגבר חוס הטבעי מהנלחון. וא"כ רואים אנו אשר היה בידנו לעזור בעד משובת האנשים הנלחמים לבלי לתת להם להכשל בדבר עבירה. וא"כ אשמים יאחזנו אשר בדבר פשור לא מחינו בידי החיותאים. כיון שיש בידנו למחות ולא מחינו. לכן ונקרב קרבן ד' איש אשר מלא [פירוש משרי האלפים והמאות] כו' לכפר על נפשותינו לפני ד'. זה לכפר על מה שלא מחינו באנשי פשור. והנה ה' בזה שבחא דמטרוגינא. שלא נכשל איש לעבירה במלחמה אשר נלחמו. וע"ז נאמר בעדר הרחלים שעלו מן הרחלה [מדרש חזית] ושבחא דמלכא. שלא נהרג איש אחד במלחמה. עם חמשת מלכים וכל עם מדין. ולזה אמר ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל. שבג"י לא נפקד מהם איש. שלא נהרג אדם. וזה יזכור בג"י שבחא דמלכא. לפני ד'. זה זכרון לפני ד' שיזכור שמבני ישראל לא נפקד איש לעבירה. ואף אחד מהם לא חטא. ודו"ק.

עוד

יש לכוון הלשון אשר בידנו כפי דרשתם שלא נפקד איש לעבירה עפ"י מה שאמרו בתנחומא פ' תולדות שלשה דברים אינן ברשותו של אדם כו' העינים כילד היה עובר בשוק ראה עבירה מה יעשה רואה הוא שלא בטובתו החוטם עבר כו' והריח כו' הריח הוא שלא בטובתו וזה שאמרו מאשר בידנו. היינו ברשותינו לא נפקד ממנו איש לעבירה לא בגמלים ולא

משך

מטות

חכמה

וַיְבֹאוּ בני גד ובני ראובן. בני גד היו בעלה תחלה. ראובן. וכן מפורש לקמן בפסוק פ' זרחה וירא ראשית לו כי שם חלקת משוקק ספון ועיין תרגום אונקלוס ודו"ק. וזה שאמרו אל תעבירו את הירדן, ר"ל, לו ידענו שאתה תעבירו הירדן, אז לא רצינו להיות כאן. אבל אחרי אשר אתה תמות כאן מדוע לא נהיה פה:

גְּדֵרוֹת לאן כו'. הגה באיזה נשך פירשו תוס' דאם קודם הגט הבטיחה לו שאם יבריא תהיה שלו, אז הוה תנאי, ופירשו ר"מ לזבלין ומתירא אף בלא משפטי התנאים, שכיון שכנגדו הבטיחו לו שתנשא לו, או אם מתרפא מגבו ליה שפרא, בזה אומדין דעתו, דכיון דאיהו לא הוי לאתנויי לבטל המעשה, ואתני חזינא דבלב גמור אומר זה, לכן סמיך עליו חבירו ושניה ע"מ כן כדון תנאי, ולכן במוכר נכסיו אדעתא למיסק לא"י לריך לפרש גם בעת המכר, דהמוכר מחנה לא הלוקה. יעו"ש. ופקפק גם בתקנת ר"י מפריש בגט שכ"מ. והחולקים פירשו טעמיה, כיון דהעיקר דמקבלין בחרם לישא זא"ז כשיעמוד מחליו תו סמיך על החרם שתהא אם תעבור, ולא נחית לדון תנאי לבטל הגט אם לא תרצה להנשא. יעו"ן שם מה שפלפל בזה עם המהרש"א, ובוה יבואר כל הפרשה, דאף שמשנה גער עליהם, הואיל והתמילו בדבר כזה, שיעזבו טפס ונשיהם וילכו לפני מחנה ישראל עד התגל בני ישראל, זה כולל גם שנות חלוק הארץ, ומשו"ה לא גער רק על שנות הכבוש, כמו שאמר האחיכם ילאו למלחמה כו', הוי כפתחו תחילה ואמרו שנעבור חלונים עד התגל בני כו' ועל דעת זה ניתן להם לנחלה עבר הירדן, ואינו לריך דיני תנאים שאף אם לא יתנה עמיהן הוי כאילו התנה בכל משפטי התנאים שעל דעת זה סמיך ליתן להם הארץ, ובאם לאו בטלה הנתינה להם בעבר הירדן שמסתמא אמרו זה בלב שלם, וע"ד כן נתן להם, אבל כיון שאמר להם משה אם תעשון כן כו' ואם לא תעשון כן הגה חטאתם לד' אלדיכם, הרי פירש דבכל אופן שיהיה אף אם יבטל המחנה, אם לא יעברו ג"כ יהיו חטאים לד', אי"כ תו ליכא אומדנא דעל דעת זה הוא נתן להם אם יעברו חלונים ואם לא יבטל המחנה, דאימור נתן להם בכל אופן שהוא אף אם לא יעברו, ואיהו סמיך על מה שמקבלים להיות חוטאים לד', אם לא יעברו, וזה סגי לו במה שישארו חטאים ורעים לד', ואין הוכחה דנותן רק ע"מ שיעברו ויקיימו כפי מה שהתמילו בהבטחתם מקודם, לכן וילו משה כו' ויאמר משה כו' אם יעברו כו'

ולא בפה וידים ור"ג, שכל אלה הם ברשותו של אדם, אבל העין והחוטם והאוזן זה אינו בידנו, ובוה נהנו מעבירה, וכמו שאמרו בפרק במה אשה סי"ד, שזנו עיניהם מן הערוה, ולזה הוי לריכוס לכפרה. **וַמָּה** שאמרו ונקרב את קרבן ד', ולא אמרו קרבן לד', הוא שאמרו כי רואים אנו אשר אין זה הדרך הטבע כלל והוא בהשגחה מופלגת מאת השי"ת, לכן ונקרב את קרבן ד', ר"ל שלא הקרבנו משלנו רק משל ד', אשר נתן לנו ואנחנו מקריבים קרבן ד', שהוא שלו טרם שהקרבנוהו, ואין משולתן גבוה קא זכינין, לכן לא אמר ונקרב קרבן לד' (עיין תמורה י"ג). וזה כמו שאמר דוד ומידך נתנו לך, ולזה כיון גם הכתוב צפ' קרח ואל הלויים כו' כי תקחו מאת בני כו' והרימותם ממנו תרומת ד' מעשר מן המעשר, פירושו, שאין זה תרומה משלכם רק משל ד' אשר עפ"י זווי תורתו תקחו מאת בני אחרי אשר הם יגשו חרשו קלרו עתני דשו כו' ואתם צאים ולוקחים בכח הדת מהשי"ת, וא"כ הוא תרומת ד', שהוא שלו קודם שהפרישו, ואתם משלחן דרחמנא אכליתו, ולכן לא אמר תרומה לד', לזה אמר אף שלכם לא היה יגיעה ובחנם בלא טרח בא לכם המעשר עפ"י ד', ובכ"ז ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן שמפריש ישראל משליו שד' יחשוב לכם ללדקה גמורה. ודו"ק: **וַיִּקַּח** משה כו' כל כלי מעשה כו' ויקח משה כו' ויביאו אותו וכו'. לא נזכר כאן בהבאה כלי מעשה, משום דבמדרש דרשו וילמד ישראל ישראל לבטל פעור שנחתו להם למידים לאחנן על ידיהם, לכן אחנן זונה לא תביא בית ד' אלדיך ואפילו לפוי אסורי, וא"כ איך הביאו לבדק הבית אלעדה ולמידה, הלא אחנן זונה כותית אסורי, וקרבן ד' הוא לבדק הבית, כמו שאיתא בזבחים קי"ג ובכ"מ, ור"ל שהפיו אותו לזהב, ולכן בהבאתן לא כתיב רק הזהב לחוד, ולכן לב"ש דסברי דשנוייהו אסורין ע"כ דלא דרשו בית ד' דלפוי אסור ודרשי כו', אליעזר דשמותי הוא למעט פרט לפרה שאינה באה לבית, ורק מקדשי מזבח ממעט, ודוק.

וּמִקְנָה רב היה לבני ראובן, נראה סמיכות הפרשה, דהא איך יאנה השי"ת שילכו י"ד שנים בלא נשיהם, ויהיו נשיהם במצולרים בעבר הירדן, הלא בינאי לבא כתיב ונשמרת מכל דבר רע, יעו"ן ספרי, אף כיון שראו שלא נפקד איש לעבירה, ראו כי אנשי לבא ישראל שבאותו דור כשרים היו רואים לכבוש ילרן:

כ"ו ואם לא יעברו ולאחזו במוכס בארץ כנען, כדון כל משפטי תנאים כפול, והן קודם ללאו והנאי קודם למעשה, ורק בכל תנאי אינו מחויב לקיים, אך שהתנאי מבטל המעשה, וכאן היו מחויבים לעבור ולקיים, שקבלו שאל"כ יהיו חטאים לד'. ועיון בשו"ת מהר"ם לובלין ותבין יותר מש"כ ודו"ק.

ומה שפירשתי, ולסדרת הרמ"ל הוא הדון בהצטית לו טרם שהתחיל המעשה יתר מכפי שאמר לו המיך על דעתא דליה ולא צעי משפטי התנאים. שרואה שאומר בכל לבבו וע"מ כן עבד מחנתו או גזו יש להעירי, דמשמע מהך דפרק ד' נדרים דפליגי ב"ש וב"ה, דמוכח דאם מוסיף להמוכס כגון שאמר לו נדור ומוסיף בניו הוי כפותח לו בתחילה, יע"ש, כן הכא כיון שהם הוסיפו להלוך לפני מחנה ישראל עד כלות החלוקה מהארץ, לא צמח שגער להם הוי כאילו פתחו הן בתחילה ואמרו אנתו נעבור חלולים, לכן לא הוי צעי משפטי התנאים, ודו"ק.

ובאופן אחר פירשתי מכבר עפ"י מה דנתבאר בראשונים, דכל מילי דתנאי אינו מחויב לעשותו, כמו הר"ז גטך ע"מ שתני לי ר' זוו אינה מחויבת ליתן מאתים זוו ולקבל הגמי, רק היכי דאין דיני תנאים, כמו בא"ח לקיימו ע"י שליח וכתלילה, אם אמר חלוץ לה ע"מ שתהן לך מאתים זוו מחויבת ליתן מדין חיוב, ועיון בקלות סימן רמ"ח באורף, ולכך קאמר להו שלא תדמו שזה כשאר תנאים, שאם תרצו שלא לילך במלחמה אז נבטל התנאי, אבל אין עליכם חיוב למלחמה, שלא כן הוא שזה היזק גדול להחליש לב העם, רק אם לא תעשון כן, אעפ"י שתטלו בארץ כנען, הגה חטאתם לד' אלדיכם, לכן צנו לכם ערים כ"ו והיולא מפיכם תעשו, שתהיו מחויבים לקיים זה, ויאמרו בניג כ"ו טפינו נשינו ומקיינו כ"ו, ועבדיך יעברו כל חלוץ לבא לפני ד' למלחמה, פירוש אף שלא יתנו לנו, נחלה פה בעבר הירדן, צ"כ"ז אנו מחויבים לעשות, אח"כ אמר משה גם התנאי ליהושע, שאם לא יעברו לא יהיה להם חלק בארץ ג"כ, ודו"ק.

ויאמר בני גד וב"ר, כאיש אחד, רש"י, פירוש, שגם הנשים הסכימו עמהן, אעפ"י שאשה רוצה בקב ותפלות כ"ו, ובלתי רשותן לא היו יכולים לאמרי, וכמו שאמרו בפרק אעפ"י:

ויענו בניג וב"ר לאמר כאשר דבר ד' אל עבדיך כן נעשה, ולמעלה אמרו רק כאשר אדני דברי, כאשר אדני מלטה, וכיון אמרו דבר ד', יבואר עפ"י מה שהבאנו הפוסקים דעת השאלות, דבשליח לא

צעי משפטי התנאים, לא כפילות התנאי, ולא הן קודם ללאו וכיו"ב, וא"כ הכא ששמעו שהתנה כל משפטי התנאים (אשר מזה ילשינון כל משפטי התנאים) ע"כ שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, וא"כ אינו ע"י שליח, לכן אמרו כאשר דבר ד' אל עבדיך, ודוק: **ויתן** להם משה לבני גד כ"ו, ולחלי שבט המנשי, הגה אף כי לא נזכר, תנאי אם יעברו אלל חלי שבט המנשי כיון שלכולם יחד נתן מומלכת סיחון ועוג ולהם התנה, גם חלי שבט מנשה בכלל התנאי, ועל דעת זה נתן להם, וגדולה מזו מלאנו צ"י המדיר בקדש אחת על תנאי וכנס השניה סתם איכא למ"ד דע"ת הוא כונסה, ועיון רש"י דף ע"ג ע"ב ד"ה צטעות שתי נשים ודוק, וכן מפורש ביהושע א' שלכולם היה התנאי, ויתכן טעם שאינו כתוב התנאי אלל חלי שבט המנשי, משום דאמר בירושלמי דקדושין דהכל מודים בלאחרי, כמו שאמר הרי את מקודשת לאחר שירדו גשמים, אם ירדו גשמים מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת, ולא צעי משפטי התנאים, ופריך מצ"ג וב"ר, וההין אם לאו בלאחר הוא ומשני שכן היתה הארץ לפנייהם והן מחויבין בידיהן, לכן צעי תנאי כפול, כמו שפירשו במלחמות פ"ב דבילה, ולכן בנתינה לבני גד וב"ר, שהארץ כבר נכבשה, והוא נתן להם הארץ ע"מ כך צעי משפטי התנאים, אבל בחלי שבט מנשה שבעת הנתינה עדיין לא נכבשה הארץ, שאחרי זה הלך יאיר ומכיר וכבשו, לכן בנתינה זאת שלא נעשה המעשה עדיין לא הוי צעי משפטי התנאים, ועיון ירושלמי דבכורים חלי שבט מנשה שלא נטלו מעמון, פירוש שבתחילת הכבוש נתן ד' אליו, אבל צ"ג וב"ר בשעת הכבוש היה לכל ישראל, ודוק, ולכן בדברים אמר ואלו אחכם לכלול גם שבט חלי המנשי.

מסעי

ויתנו בדבון גד, פירוש דיבון אשר בחלקו של גד כמבואר במסות, שגם לבני ראובן היה עיר נקראת דיבון, כמבואר בהפך יהושע יט"ז היטב ק' י"ג פסוק ט"ז:

זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה כ"ו, לפי שהרבה מלות טובות בא"י, רש"י, פירוש, שגם בעבר הירדן אינן טובות, כמו בכורים וכיו"ב, אמנם הפסוק לפי שצ"ג וב"ר התנו שלא יבואו לחלקם עד התחלה, וזה אחר כבוש וחלוקה, לכן אמר גבולי הארץ, שהיו לריכים בניג וב"ר להמתין עד התחלה

כר' יוסי ז"י במשנה דפ"ג דמכות. דאחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט כו'. וזה שאמר והיו לכם הערים למקלט מגואלי. זה בהג' בשונג. ולא ימות הרגה במזיד עד עמדו לפני העדה למשפט. זה עומק פשוטו:

ש"ש ערי מקלט תהיינה לכם. יתכן דאמרו בסוף סוטה שמשחרב מקדש ראשון בטלו ערי מגרש ללוים. וא"כ אז לא היו צבית שני שייכים ללוים הערים שלהם. ואז לפי דעתי לא קלטו רק הששה ערים בלבד. שמה שקולטין הערי מקלט. נראה דאינו אלא דוקא אם הן מחנה לוי. וכמו שאמרו בסוף פ"ג דמכות מקום ממקומך. ופרש"י. כהאם מחנה לוי קולטות. ואף ערי מקלט יהיו ערי לוי. אמנם המ"ב עיר כיון שלא נתנו צבית שני ללוים. לא היו קולטין רק הששה ערים לבד. שקליטת המ"ב עיר ילפינן מועליהם נתנו ארבעים וששים עיר (מכות י'). וכל זה כשהן של לויים. אבל לא כשהן של כהן. לכן בששה ערים הללו אמר שש ערי מקלט תהיינה לכם. פירוש. אף שהם שלכם ולא של לויים. ודוק. אמנם עיקר הטעם מה שלא נהגו ערי מגרש צבית שני לא ידעתי. ואולי מטעם זה בטל התרומ"ע מן התורה. וכמו שאמרו בירושלמי מאלוהים קבלו המעשרות. ישוין ברמב"ם מטעם אחר. והדברים נעלמים עדיין. עד ד' יאיר סיני. וישוין ד"ה ב' ק' י"א כי עזבו הלויים את מגרשיהם. וק' ל"א ולבני אהרן כו' מגרש עריהם. יעו"ש. ואולי משום דבית שני לא היה החלוקה עב"י אח"ת. לכן לא היה ערי מגרש. וביהושע כתוב אלעזר הכהן באורים ותומים:

ועוד יראה לי דהשש ערי מקלט קלטו אעפ"י שבה שם הרוח שלא לדעת. ושלא להליל את עצמו. כדאמרו בגמ' זה דוקא בישראל. ולכן אמר שש ערי מקלט תהיינה לכם. אבל בגר תושב רק אם בא לשם להמלט על נפשו. ולכן אמר לבני ולגר ותושב כו' למקלטי. במכוון מדעת דוקא. שבה להמליט נפשו: **א**ן באיבה בידו כו' יומת המכה רגל הוא. בסנהדרין דף ע"ז קטל איהו לא תסגי ליה בממונא אלא בקטלא קטל שורו לפרוק נפשו בממונא. פירוש דהב"ד ימיתוהו כשאין לו ממון לא לריך קרא דפשיטא דב"ד מחייבין לפדותו מקטלא בממון. רק הוי אחינא דגואל הדם הורגו כי לא יהיב ליה כפרי דכפר לזורשין וכמו ברלח בשנג. דגואל הדם ימיתו. לכן אמר קרא רגל הוא גואל הדם ימית הרגל. דעל רליחתו גואל הדם הורגו אבל על שורו שרגל אין גואל הדם הורגו. לכן שנה קרא דבכולהו כתוב רגל הוא מות יומת

דזה

התנחל אוחס. וישוין יהושע כ"ב: **כי** לקחו מטה הראובני כו' לבית אבותם וחלי מטה מנשה לקחו נתלתם. לא כתיב אללם לבית אבותם. מפני שהיו גשים צנות ללפחד יורשות. ואם יקחו להם אנשים משבט אחר. הרי הנחלה מוכבת ממטה אל מטה ואין משפחת אם קרוי משפחה. ובנות ללפחד הותרו להנשא לכל. כדאמר ב"ש נוחלין. ודו"ק וערש"י ויחי על פסוק צנות לעדה וכו':

שני המטות וחלי המטה כו'. כפלות הענין זר. כי היה ל"ל לקחו נתלתם מעבר לירדן כו'. ויתכן מפני שלא כפל תנאו עם חלי שבט מנשה שיצברו חלוטים ולא יאחזו עד יביאו את ישראל למקומם. לכן אמר כי כולם כאחד יקחו נתלתם. ולא חלי שבט מנשה לבדו אם לא יקיימו בני גד וראובן את התנאי וכי"צ דריש על קרא דתהיינה שש הערים האלה למקלט כו'. ודו"ק:

דבר אל בניי ואמרת אליהם. הנה בכל מקום דכתיב ואמרת אליהם מרבה לרבות אף דלאו בניי והוא גרים. וכן מיייתי בתלמודין פ"ד דסוטה דף כ"ו ובתו"כ מרבה בכמה דוכתי. וכאן לכאורה ליכא למימר דמרבה גרים. דכתיבא בהדיא לבני ישראל ולגר ולתושב כו'. והנראה דהשקשה ערים שהובדלו בעבר הירדן לא היו קולטות אף שהבדילן משה עד שהובדלו לאחר ירושה ושיבה כל השש ערים. כדדריש ר' סמאי באלו הן הגולין דף י' עיי"ש. וסד"א דדוקא לבניי שהזכירו לכבוש הארץ ולהוריש יושבי הארץ ולהנחיליה. לכן לא הוי ישיבתם בעבר הירדן חשוב ישיבה קבועה. ולא קלטו הנך ערים עדיין אבל גרים שלא הוזהרו לכבוש הארץ. סד"א דהנך שלשה ערים דעבר הירדן היו קולטין. ולכן אמר ואמרת אליהם לרבות הגרים. שגם הם דוקא כי אחס עובדים את הירדן כו' והקריתם לכם ערי מקלטי. אז יקלטו הנך שלשה ערים ג"כ רולחים גרים. ודו"ק: **והקרייתם** לכם. לשון מקרה. לרמז מה דתניא בתוספתא וירושלמי מכות פ"ב. דעד שלא נכבשה שכם הפרישו קרית יערים תחתיה. יעו"ש. וזה שאמר שאף לשעה תפרישו:

מכה נפש בשגגה. בילקיט פרט למכה בשבת דשגגת סקילה לא ניתן לכפרה. ולא שייך אין איסור חל על איסור. דאיסור שבת חל על האדם העושה שלא יעשה מלאכה. ורליחה הוא שלא יהרג הנרצח. והמה סוגים שונים. כמו אכילה והולאה ביוהכ"פ בחום' סוף ד' אחין. ודו"ק:

וְרָא ימות הרגה עד עמדו לפני וכו'. פשטיות המקרא

מיואש לחזור עד התחלת הארץ, לכן כה"ג שלא יהיה לו תקוה לשבז טיבך לא אמרה תורה לגלות. ודוק:

כל חכה נפש לפי עדים ירלח את הרלח כו'. ספרי: לפי שהוא אומר גואל הדם ימיתו שומע אני יהרגו כב"ד ושלא בעדים ת"ל כל חכה נפש לפי עדים כו'. עיין בזה רמב"ם פ"ו מה' רולח ה"ה בעד אחד והשנת ראב"ד וכס"מ ודוק. אולם ראב"ד מפרש שאין עדים שי"א מעיר מקלטו. ודוק:

ספרי וט"א (בילקוט). עד שהוא כשר להעיד ומנין אף עד שאינו כשר להעיד ת"ל עד ועד שאמר עד ועד לרבות בע"ד. פירוש: דכתיב ועד אחד לא יענה בנפש למות. ודרשו מזה בספרי ובגמ' שלמות אינו עונה אבל לזכות עונה [ואף אחד מן התלמידים] לזה אמר מי שהוא כשר להעיד יכול ללמד עליו זכות ומנין אף מי שאינו כשר להעיד שיכול ללמד עליו זכות כו'. ואפילו הכ"ע בעלמא היינו הרולח יכול ללמד על עלמו זכות וכמו שאמרנו פרק גמיר הדין ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עלמי זכות כו' ובשעת משא ומתן (פרק היו בודקין) אמר אחד מן התלמידים ואפילו הוא עלמו כו' ויעוין דף ל"ד שאינו מלמד עליו חובה ולזה שאינו מלמד חובה וזכות היא מלמד ע"ז מרביתין מקרא. והיות רענן סבר שהכל דבור אחד. וי"א. ולפירושו הוא מבוחר בחי"מ סימן ל"ג סעיף ט"ז. ואכמ"ל.

ו תקחו כפר לנפש רלח. נראה דמרתו לנו אשר אם ירלח מי שעבר עבירה שיש בה כרת שמי פטמים שמכניסין אותו לכיפה או רלח שלא בעדים כו'. ואיש הסורנו חייב מיתה. כיון שאין עליו רק דין רשע למות אבל אינו נהרג. לזה אמר ולא תקחו כפר לנפש רלח ואת מי רלח את אשר הוא רשע למות. ככ"ו לא תקחו כפר. ועיין ריש פרק החובל בזה. ודוק:

ו תקחו כפר לנפש רלח כו'. אבל אתה לוקח כפר לראשי אברים (פ' החובל). פירוש דוקא ברולח שהוא רשע למות אבל בחובל שהוא רשע למלקות שבאין בו שיהיה פרוטה לוקח אתה לוקח כפר ב"ש בו שיהיה פרוטה. ודוק:

ו תמנינו כו' כי אם בדם שפכו קאי על ולא תקחו כפר לנפש רלח. ולא תטמאו את הארץ אשר אחס יושבים בה קאי על ולא תקחו כפר לגוס אל עיר מקלטו. היינו לפטור השוגג מן הגלות. שלא יקחו כפר. כמפורש פרק אלו נערו. ובה גלה סוד העיר מקלטו כי רייתה בשוגג היא טומאת הנפש. וכמפורש

דזה ככ"ד. וכאן כמוב מות יומת המכה. ואח"כ רלח הוא למידרש שאם הוא רולח גואל הדם ימית. לא על ריחת שרו. ודוק. ועל סיפא דקרא קאי:

או בחיבה הכהו בידו כו' מות יומת המכה. שנה כאן מכלל מקום. לרמוז על אם הכה את עבדו בידו או כידון ביום או יומים כאילו הכהו בשבטי שכן דרך להכה עבד וליסרו למלאכתו כדברי רמב"ם פ"ב מה' רולח. דהמכה עבדו בצרול או באגרוף וכיו"ב אינו בדין יום או יומים רק בשבט כו'. לזה ביד קראו חכה. לכוללו בדין ופי יכה איש את עבדו ומתחמת ידו כו'. דישנו בדין יום או יומים. ודוק היטב:

וישב בה עד מות הכה"ג אשר משח אותו בשמן הקדש. וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו (מכות י"א). והפירוש. שעד שלא נגמר דינו מה כה"ג ומנו אחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו כו'. ויתכן דהורה לנו הכתוב אופני הנהגת ההשגחה שיתכן בחיק ההגתה אשר בשביל סבת איש פרטי יועמד זה לכה"ג. והוא בשביל שדרך הרולח להמתין על מיתתו של כה"ג. ואם יועמד אחר אולי אין לו חיים ארוכים והועמד זה אשר ימיה חיים ארוכים. למטן יהיה גולה זה חבוש במקלטו ימים כבירים עד מות כה"ג זה. וכן איפכא כי מזלו גרם. ועיין בהקדמה לפה"מ לרבינו משלים רמזים מזה בדרכי ההשגחה. יעו"ש. לזה אמר אשר משח אותו. שהוא הסבה למיתתו כמו"כ. ודוק: **ואם** ילא ילא הרלח. עיין מכות דף י"א. ונראה עפ"י מה שאמרנו דאין לי אלא לדבר הרשות לדבר מלוא מנין כמו יואב בן נרויה שרבים לריכים לו ת"ל ואם ילא ילא. שאפילו כן רשות ביד גואל הדם להרגו ואם הרגו אין לו דם. וכמו שדרשו שלח תשלח כו'. ולכן לא ילא מפני ספק סכנת נפשות שמא יהרגנו גואל הדם. ודוק:

כי בעיר מקלטו יש עד מות הכה"ג כו'. הכוונה דכבר הקשתי בחבורי אח"י אמרו אפילו כל ישראל לריכים לו ליתקנו המלך וב"ד הגדול שכל הסורנו יהרגו אמנם החשש שמא כשילא יעשה תחבולות להמית את הכהן המשיח. כדי שלא לשבז אל עיר מקלטו. והוא סכנה לנפש הכה"ג. לכן אמר כי בעיר מקלטו כו'. ואחרי מות הכה"ג. לכן החשש גדול עבדו חיו של כהן המשיח. ודוק:

הא דאין ערי מקלט שבעבר הירדן קולטין עד שיופרשו כולן נראה חדא שלא יברחו הרולחים מא"י לחו"ל ועוד דרולח שגולה מקוה תמיד שמא ימות הכהן המשיח וילא במיתתו אבל הלא אמר השי"ת שאלטור יהיה בחלוקת הארץ. וגמלא דהרולח

יודעים. שכל מה שמדע אלל הנבראים היה נודע למשה יתברך. כי עליו נאמר ותחסרהו מעט מאלקים והוא איש אלקים. שכלל ביותי המה כל הידיעות הנמלכות אלל הנבראים. נאמן הוא. ורק כי אמר עמדו ואשמעה מה יאמר ד' לכם. הלא לא נאמרה עדיין מפומא דרחמנא ולא היה ידוע להנבראים האישים העליונים דין נחלות דלפחד. שלפחד בעד חטאו מת. אשר אינו תלוי רק בצחירה ועמון מכל הנבראים. וא"כ דין נחלות דלפחד נחחדש עכשיו. ונמלא דלא יתכן שיהיה נכרוז זוגון קודם יצירה ארבעים יום. שהלא זוגון תלוי לפי דין הנחלה שלא תסב נחלה ממטה למטה. וא"כ כמו שהיה דין נחלתן טמון בידיעת השי"ת. כן זוגון הוא טמון בידיעת השי"ת. ולא הכריזו ב"ק. לכן אמר ואדני לזה בדי. פירוש. בידיעה הטמונה אלל השי"ת בו בעלמותו אשר איננה מכרחת הבחירה. אשר אינו מוזן לשום נברא ידעתו כאשר אינו מוזן ומושג מבורה. לתת נחלת ללפחד כו' והיו לאחד מבני. ודוק.

וְרִזָּה אמר השי"ת הנה באמת כן מטע בני דוברים. פירוש על כלליות ישראל דבריהם נכונים. אבל זה הדבר אשר לזה ד' לבנות ללפחד לאמר לטוב בעינין תהייה לנשים. שכן הדין ראיות הן להנשא לכל מי שירצה. ולא עליהם נאמר הדין דהסבת נחלה. רק רשאיות להנשא לכל מי שירצה. אך הואיל ואין עליהם הדין דאיסור הסבת נחלה. א"כ כבר נכרוז עליהן הבת קול קודם יצירה. ולכן למשפחות מטה אביהן תהייה לנשים. שכה נכרוז קודם יצירה שיהיו למשפחת מטה אביהן. אבל לא מולד הדין. ונפקימ שאם ימותו בני דודיהן. ויהיה זוג שני שלא נכרוז קודם יצירה. אז יהיו לטוב בעינין לנשים. כי מולד הדין מותרות ובה קול לא הכריזה. וא"כ ידיעת השי"ת אינה מכרחת הבחירה. ועיין יש נחלין דף ק"כ ע"א ודו"ק. ובאמת לפי מה דאמרו שם דקטנה שבהן לא ינשאו פחות מארבעים שנה. ומלד הטבע אינן יולדות רק נעשה להן נס. לכן לא היה עליהן הדין דלא תסוב נחלה למ"ד דירושת הבעל דדבריהם. וקרא אהסבת הבן קפדי. דהדן אינו נאמר רק עפ"י טבע. לא עפ"י נס. לבד הגזרה מהב"ק. ודו"ק.

וְהַגְדָּה פיג דקדושין דף כ"ח יליף דקדושין תופסין בחייבי לאוין מקרא דכי תהייה לאיש שתי נשים כו'. והאמת שטובה בנשואיה כו'. יעו"ש. וליע לוקים צורשת נחלה שניסת לאחד שאינו משבט אביה. וכיון דלא נהיג לדורות לכן קדושין תופסין. והיה נראה. דא"כ איך הוה אמינא משום דבן שטאה בנשואיה

וכמפורש בשבועות דף ח'. והישיבה בעיר מקלט הוי כעין טהרת המים. רחילת הנפש. וטבילה כזאת מועיל לנפש המה. שאם מת עד שלא גלה מגלין עלמותיו. וטהרה לגמרי הוי כמו טהרה לתרומה שלר"ך הערב שמש. כן הכא לר"ך הערב שמש. וזה מות הכה"ג. שזה הערב שמש האמיתי. ודוק.

בתוך בני. ספרי זעטא בתוך בני י"א בתוך כל שבט ושבט וי"א בכל השבטים. פירוש דפליגי אם שבט אחד מיקרי קהל. ולהך דסברו שבט אחד איקרו קהל אמר פסחים דף פ' דעושין בטומאה. דכתיב השוכן אתם בתוך עומותיה. אפילו כשהן טמאין. וזה פלוגתייהו. ופשוט.

וידברו לפני משה ולפני הנשאים כו'. לא נאמר כאן לפני אלעזר הכהן כמו שבנות ללפחד. נראה. דהיו מביטין דדבר כזה לא יתכן להיות לעולם. דנמלא יהיו בני חלוקין זה מזה ויתבררו. ויתגברו זה מזה. ולא יהיו קשורים ואגודים זה בזה. ויגרום הריסה גדולה לקיום האומה ולהתפתחותה. רק יהי זה או לפי רעון גדולי האומה או רק דבור זה לבד. עד שיאחו זה ויהיו מוחזקין כל אחד בנחלתו. לכן לא שאלו מאלעזר הכהן. דאלל אורים ותומים כתוב משפטי שאטפ"י שעל נביא חוזר גזרת אר"ת אינה חוזרת (יומא ע"ב). לכן לא שאלו מאלעזר הכהן.

ואדני לזה בדי' לתת את נחלת ללפחד כו'. הנה מהראוי לכתוב לזה מד'. ואונקלוס תרגם בנימירא דדי. ויתכן כי אמרו בטובה. דקודם יצירת הולד בת קול יולא בת פלוני לפלוני. ביה שדה כו'. והענין בת קול הוא מאמר השם להנבראים. האישים העליונים. ומקשה והא איך מוזגין לו לאדם אשה אליו לפי מעשיו. וכיון שכבר נגזר איך יתכן בזה הבחירה. ופירש"י וא"ת הכל גלוי לפניו הכל ביד"ש חוץ מיראת שמים כו'. אבל לדיק ורשע לא אמרי. דאין זה ביד"ש. עכ"ל. התבונן עמוק הקושיא. דעל ידיעת השי"ת אין קושיא. דידיעתו אינה מכרחת הבחירה. שאין ידיעתו נוספת על עלמותו. והוא היודע והוא המדע. רק על הידיעה הנחונה להנבראים שפיר מקשה. דא"כ כבר מכריח הבחירה. דידיעת הנבראים היא ממוספת והיא שלמות להם. וכיון שהנבראים ידעו זוגו. א"כ הוא בהכרח. ומעשי האדם אינם בהכרח רק ברעון המוחלט אמרי ידיעת השי"ת הבלתי מחייבת. ולכן אמרו כאן. כי כל זוגו של אדם הוא מקודם היצירה. אשר כבר מפורסם גזרתו יתברך אלל האישים העליונים. ולא יאות בזה השתדלות ציווג ראשון. כדאמר בריש סוטה. רק זאת אנו

אין קפידא למי תנשא. שאף אם תנשא למשפחת אביה ג"כ מסבגת נחלה דמטא לוי לאו זר נחלה בזרין. ומה שזרשת משבט אביה הלא אין להם רק עמי מנרש. שלא היו מעלין להן שכר הנמלטין. חולם חזר הכתוב שבת יורשת מבניי. היינו משאר השבטים לא הנשא אף לאחד משבט לוי שאין להם נחלה. לכן אמר ולא תסוב נחלה ממוטה למטה אחרי. ולא אמר לבניי פירושי. שלא תנשא למטה לוי. כי איש בנחלתו ידבק מטות בניי. הוא גם שבט לוי ידבק בנחלתו הוא המעשר אשר נתן לו לנחלה. וד' הוא נחלתו כשארם בשופטים. לכן לא אמר בנחלת מטת אבותיו. כי אין זה נחלת הארץ אשר יזכה מאבותיו. ופשוט:

ובר בת יורשת נחלה כו'. בפרק יש נוטלין דריש דאין אם יורשת את בנה דכתיב יורשת ולא מורשת. ועיין רש"ים מה שגדחק בזה. והזכור דלריך להיות הגירסא בת יורשת ואין אם יורשת. שגלד שהיא בת יורשת ולא מולד שהיא אם. שאינה יורשת בנה ובתה רק אביה ואמה. ודריש דהוי ליה למכתב וכל אשה יורשת נחלה ודייק בת. וכי"צ נמלא ריש פרק בן סו"מ בן ולא אבי ובתמורה י"ח אם ולא ולד. ודוק: **ארה** המלות והמשפטים אשר לזה ד' ביד משה אל בני ישראל. הנה סוף בחקותי כתיב אשר לזה ד' את משה אל בני ישראל בזה סיני וכאן כתיב ביד משה. ופירושו עפי מה דאמרו רז"ל פ"ק דיומא משה וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלוק כבוד למשה והא תניא קול לו קול אליו משה שמע וכל ישראל לא שמעו למעט ישראל מכל דברות כו' לא קביא כאן בסיני כאן באהמ"ע. אי"כ בסיני הכל שמועו איך השם מדבר למשה משא"כ באהמ"ע לא שמעו איש זולתו משה. לכן נאמר ביד משה. וכן בנחמיה ביד משה אשר יסבו בניי בסוכות כו'. שכמו שדבר הגתון בידו של אדם אין רואה זולתו כן הגבוהה הייתה מסורה רק למשה. ומה דכתיב אחר התוכחה אשר נתן ד' בינו ובין בניי ביד משה. שם קאי על ההלכות המסורות למשה מסיני. ופלפולא דאורייתא אשר נמסרו למשה. כמו שאמרו גדרים ל"ח. עיי"ש וד"ק. ועיין תו"כ ס:.

בנשואיה הוא יבכר. הלא כיון שילדה הבן חו איננה שואה דמה יועיל שיגרשה הלא כבר הוסבה עיי הבן. ולר"ע דבהסבת בעל קפיד ג"כ דירושת הבעל דבר תורה ל"ע למה מוקים בבעולה לכ"ג נוקמא כדפרישית בזרשת נחלה. ותו הא כי תוליד עוד בנים משבט אביה יתקיים קלת ולא תסוב בכמות הירושה. ואולי הללו אינו רק על האשה שהיא עוברת בל"ה. ולא האיש. ובה תלי רחמנא. ולא שייך שהוקשו אישה לאיש. דכיון דלא נאמרה לדורות לא הוקשה. וקרא משמע דשואה בנשואיה להבעל מלדו. ועיין רש"י סדק ק"ג ע"א ד"ה אמר קרא איש. דלא משמע כלל כן. ודוק:

ימגורר נחלתו יגרע. פירוש לפי שבנות ללפחד נטלו נחלתן משני לרי הירדן. לכן בחלק שנטל חגי מנשה. והיו מחלקין לבתי אבות בגורל אמרו ומגורל נחלתו יגרע. ועל אשר בארץ כנען שעוד לא נחלק לבתי אבות אמרו ומנחלת מטה אבותינו יגרע. ולפי ששאו לבני דודיהן. לכן כתב בפ' פנחס ואשריאל כו'. ושמידע. כולם בוי"ו שהם נשאו את בנות ללפחד. ובנין היו להם חלק אביהם וחלק אמה:

זה הדבר אשר לזה ד' לבנות ללפחד לטוב בעיניהן תהיינה לנשים בפרק יש נוטלין ק"ב אמר ר"י אמר רב בנות ללפחד הוהרו להנשא לכל השבטים שנאמר לטוב בעיניהם תהיינה כו'. אלא מה אני מקיים אך למשפחת מטה אביהם כו' עלה עובה כו'. הנה הפשוט דלמשפחות בית אביהן מחויבים להיות אך מי שיבחרו מהם הוא זרשופין. אבל באמת מקרא אחר הביאן לדרוש הזה. דתניא שם דף ק"ט ע"ב בכלם נאמר נהינה ובבת נאמרה העברה ללמדך שאין לך מעביר נחלה אלה בת שבגה ובעלה יורשים אותה ומעבירים נחלה משבט לשבטי. וא"כ איך כתוב בנות ללפחד והעברת נחלת אביהן להן והא לא הותרו להנשא לכל השבטים רק למטה אביהן. וע"כ דבנות ללפחד הותרו להנשא לכל השבטים. ודוק:

ובר בת יורשת נחלה ממטות בניי כו'. דוקא אבל אם היא משבט לוי ויורשת נחלה ממטה אביה

